

Белкін Леонід Михайлович - юридичний
радник адвокатського бюро Марка
Белкіна «Еталон», кандидат технічних
наук, старший науковий співробітник

**КВАЛІФІКАЦІЯ ЗА НОРМАМИ МІЖНАРОДНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ АНТИУРЯДОВИХ ОЗБРОЄНИХ ГРУП
НА ДОНБАСІ ЯК ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
І ДІЙ РОСІЇ ЯК ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ**

Попри те, що діяльність антиурядових озброєних груп на Донбасі триває понад два роки, питання кваліфікації діяльності цих груп як терористичних вичерпно не вирішено. Станом на кінець третього кварталу 2016 р. в Єдиному державному реєстрі судових рішень містилося близько 400 вироків учасникам терористичних організацій на Донбасі. Натомість, попри загальноправильну спрямованість щодо притягнення до відповідальності цих осіб, зазначеним вищевказаним бракує юридичної чистоти. Наприклад, у вирокі Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 27 вересня 2016 р. у справі № 522/5622/16-к зауважено, що наявності окремого судового рішення, рішення органу законодавчої чи виконавчої влади про визнання діяльності терористичною для притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 258³ Кримінального кодексу (КК) України не вимагають. Визнання діяльності терористичною здійснює суд у конкретному провадженні на підставі наявних матеріалів. З огляду на це, суд не приймає доводи захисника про відсутність у діях обвинуваченого складу інкримінованого кримінального правопорушення тому, що організації «ДНР/ЛНР» в Україні та світі не визнано терористичними.

В обґрунтування цієї позиції місцевий суд послався на лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 28 січня 2016 р. № 9.225/0/446. Однак обраний підхід потребує певних критеріїв, які були б визнаними на світовому рівні. Зокрема, за диспозицією ст. 258³ КК України кримінально караним є створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво цією групою чи організацією або участь у ній, а так

само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації. Отже, для кваліфікації за цією статтею діяння як кримінального злочину необхідно точно встановити, що певна група є терористичною.

Законом від 31 липня 2006 р. № 54-V Україна ратифікувала Конвенцію про запобігання тероризму Ради Європи. З 1 червня 2007 р. ця Конвенція набрала чинності в Російській Федерації, тому є обов'язковою і для неї.

Зазначена Конвенція не містить власного визначення поняття «терористичний злочин», однак у ст. 1 установлює, що цим злочином є будь-який зі злочинів, визначених в одному з договорів, перелік яких наведено в додатку до Конвенції і налічує десять конвенцій. За ознаками чотирьох конвенцій діяльність угруповань на Донбасі слід вважати терористичними:

- Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, які обслуговують міжнародну цивільну авіацію (Монреаль, 24 лютого 1988 р.), ст. 1 bis (щодо атак на Міжнародні аеропорти Донецька та Луганська);

- Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, зокрема дипломатичних агентів (Нью-Йорк, 14 грудня 1973 р.), ст. 2, ч. 1 (щодо неодноразового захоплення в заручники представників місії ОБСЄ чи ООН);

- Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників (Нью-Йорк, 17 грудня 1979 р.), ст. 1 (щодо захоплення в заручники сотень українських громадян, які не є комбатантами. Станом на серпень 2014 р. 1009 людей уважали такими, що викрадені терористами [1];

- Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (Нью-Йорк, 15 грудня 1997 р.), ст. 2, ч. 1 (щодо систематичних обстрілів та підривів вибухових або інших смертоносних пристроїв у межах місць громадського користування, державного або урядового об'єкта, об'єкта системи громадського транспорту або об'єкта інфраструктури).

Інші конвенції, про які йдеться в додатку до Конвенції від 16 травня 2005 р. Ради Європи:

- Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 р. (з протоколом від 10 вересня 2010 р.);

- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (Монреаль, 23 вересня 1971 р.);

- Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (Відень, 3 березня 1980 р.);

- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (Рим, 10 березня 1988 р.);

- Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі (Рим, 10 березня 1988 р.);

- Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (Нью-Йорк, 9 грудня 1999 р.).

Після завершення розслідування обставин загибелі малайзійського літака МН17 до перелічених вище чотирьох конвенцій, під ознаки яких потрапляють дії озброєних угруповань на Донбасі, слід додати також і Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. також розглядає всі перелічені протиправні дії як терористичні та додає заподіяння смерті або тяжких тілесних ушкоджень цивільним особам в умовах збройного конфлікту. Слід зауважити, що згідно з п. 1 ст. 20 Конвенції від 16 травня 2005 р. Ради Європи про запобігання тероризму, жоден з терористичних злочинів не вважають політичним злочином, злочином, пов'язаним з політичним злочином, або злочином, зумовленим політичними мотивами. Тому в задоволенні пов'язаного із цим злочином запиту про видачу або взаємну правову допомогу не може бути відмовлено лише на тій підставі, що він стосується злочинів зазначеного виду. Отже, терористичні злочини не можна виправдовувати політичними мотивами, а держави зобов'язані боротися з тероризмом. Отже, звільнення терористів від покарання (тотальна амністія) не відповідає вимогам перелічених конвенцій.

Якщо ці діяння є терористичними, то будь-яке фінансування їх є фінансуванням їх тероризму, що підпадає під дію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням

тероризму (Нью-Йорк, 9 грудня 1999 р.). Цю Конвенцію ратифікували 2002 р. як Україна, так і Російська Федерація. Згідно з п. 1 ст. 1 цієї Конвенції, «кошти» означають активи будь-якого виду, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, незалежно від способу їх придбання. Отже, якщо через кордон Росії в Україну переправляють зброю, то є підстави розглядати це як фінансування тероризму з боку Російської Федерації. Згідно зі ст. 6 цієї Конвенції, кожна держава-учасниця вживає заходів, які можуть бути необхідними, зокрема в галузі внутрішнього законодавства, для забезпечення того, щоб злочинні діяння, які підпадають під дію цієї Конвенції, *за жодних обставин не підлягали виправданню* з будь-яких міркувань політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного чи іншого характеру. Згідно з п. 2 ст. 9 цієї Конвенції, переконавшись, що обставини дають для цього підстави, держава-учасниця, на території якої перебуває особа, яка вчинила або яку підозрюють у вчиненні злочину, уживає відповідно до внутрішнього законодавства належних заходів, щоб забезпечити присутність цієї особи для кримінального переслідування або видачі.

Відповідно до визначень, наданих Міжнародною групою з протидії відмиванню грошей поняття «терористична організація» означає будь-яку групу терористів, яка: (I) вчиняє або намагається вчинити терористичні акти будь-якими засобами, прямо або побічно, незаконно і навмисно; (II) бере участь як спілльник в терористичних актах; (III) організовує або направляє інших осіб на вчинення терористичних актів; (IV) сприяє здійсненню терористичних актів групою осіб, які діють зі спільною метою, коли сприяння здійснюють усвідомлено та з метою сприяння вчиненню терористичних актів.

Отже, якби українські суди встановили б, що «ДНР/ЛНР» наділені певними переліченими вище ознаками, то ці організації визнали б терористичними й на міжнародному рівні. Водночас визначення «терористичний» охоплює й усіх вербувальників терористів у всіх країнах.

Російська Федерація як учасниця Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму має на запит України проводити розслідування матеріальної підтримки (фінансування) тероризму на Донбасі та вербування й навчання

терористів і видати винних. Якщо цих заходів не уживають, є підстави звертатися до Міжнародної групи з протидії відмиванню грошей щодо застосування проти Росії офіційних санкцій, які є обґрунтованими юридично, а не тільки політично.

За усіма ознаками, визнаними на міжнародному рівні, Українській Державі на Донбасі протистоять терористи, яким держава має право та зобов'язана протистояти. Ці ознаки необхідно встановлювати та/або зазначати в судових рішеннях щодо конкретних осіб. Тоді сприяння зазначеній діяльності може підпадати під міжнародні санкції відповідно до конвенцій з протидії тероризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В СНБО назвали количество людей, похищенных террористами за весь период АТО [Электронный ресурс] // Facenews : [сайт]. - Режим доступа: <https://www.facenews.ua/news/2014/245470/>. - Загл. с экрана.

*Белкін Марк Леонідович -
адвокат, директор адвокатського
бюро Марка Белкіна «Еталон»,
кандидат юридичних наук*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ПРАВА НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Згідно із Законом України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР, Україна приєдналася до Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (ЄКПЛ). Зокрема, згідно із цим Законом, визнано обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення й застосування Конвенції. Згідно з ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди України застосовують під час розгляду справ Конвенцію 1950 р. і практику ЄСПЛ як джерело права. Отже, необхідно постійно вивчати і узагальнювати практику ЄСПЛ задля її використання в правозастосовній практиці України. Розглянемо, зокрема, правові позиції ЄСПЛ щодо